

ECODORP ZWOLLE

op weg naar een andere manier van wonen, leven, werken

Werkdocument – verzameling van alle onderzoeksaspecten – versies: 23-10 / 31-10 / 17-11-2012 / 20-5-2013 lay-out / 16 november 2013 (fragmenten)

INHOUD

vooral nog INTERN DOCUMENT

0	Uitgangspunten - argumenten	1
1	Basis	3
2	Sociaal	4
2a	Het voeren van gesprekken	4
2b	Rechtsvorm	4
3	Sociale duurzaamheid	5
3a	Onderwijs	5
3b	Samenleven - modellen	5
3c	Zorg bij calamiteiten, hulpbehoefendheid	7
4	De plek	7
4a	Locatie	7
4b	Infrastructuur	8
5	Vormgeving - architectuur	8
5a	Historie	8
5b	Wat willen we wel	8
6	Uitvoering	8
6a	Bouwmateriaal	8
6b	Installaties	8
7	Voedselvoorziening	9
7a	Aanleg	9
7b	Onderhoud	9

0 Uitgangspunten - argumenten

Wat we niet willen

- just another “duurzaam nieuwbouwproject”.

Ecologische duurzaamheid

Wat zijn de echte basisdoelen die niet veranderd mogen worden?

- low tech / natuurlijk materiaalgebruik / volledig gesloten kringlopen / C2C voor materialen van buiten
- geen gemotoriseerd verkeer binnen “het dorp”
- streven naar 100% zelfvoorzienend in alle opzichten
- compensatie voor nog niet gehaalde doelen
- geen opgelegde spirituele / politieke / filosofische enz. opvattingen
- permacultuur en low tech is een basisuitgangspunt

Als over duurzaamheid gesproken wordt gaat het meestal om energiebesparing. Dat is op zich een goed startpunt. Maar *echte* duurzaamheid gaat veel verder dan dat!

Zo is de bouw met de toelevering immers voor meer dan 40% verantwoordelijk voor de CO₂-uitstoot.

Recente op duurzaamheid gerichte ontwikkelingen in de bouw zijn voor velen ondoorzichtig, lijken moeilijk met elkaar combineerbaar of praktisch onuitvoerbaar.

Nagroeibare materialen met een behoorlijk lagere of zelfs negatieve CO₂-footprint komen maar mondjesmaat in de belangstelling.

Voordat een op duurzaamheid ingerichte nieuwbouwwoning zichzelf terug begint te verdienen ben je zo'n 40 jaar verder. Een goede reden om nog maar eens na te denken voordat je iets sloopt omdat nieuw beter zou zijn...

Sociale duurzaamheid

Daarnaast is er nog het begrip "sociale duurzaamheid" - zorg voor alles en iedereen, ongeacht de omstandigheden.

Ook hier geldt 100% zelfvoorzienendheid. Dus niet extern verzekeren en mensen "afvoeren" naar zorginstellingen, maar intern voor de benodigde middelen en mogelijkheden zorgen.

Fysiek zal er ruimte zijn voor opvang, maar ook voor gemeenschappelijke activiteiten, logeerfaciliteiten, studie, hobby, berging.

Voorbeeldfunctie

Het project is nadrukkelijk bedoeld om te onderzoeken wat je zoal tegenkomt als je voor 100% duurzaam gaat. Hoe je alle kringlopen weer gesloten kunt krijgen, hoe je kunt komen tot no-impact.

Of een stap verder: regenereren, de veroorzaakte schade tot nu toe weer teniet doen.

Wat is nodig om tekorten te compenseren, overschotten te benutten.

Zo'n functie vergt ook fysieke ruimte: voorlichtings- / studiecentrum, winkelvoorziening.

De huidige economie is gebaseerd op geld en op doorgaande groei én levert op dit moment crisis na crisis op. Dit heeft o.a. te maken met de toenemende schaarste van allerlei grondstoffen die daarmee steeds duurder worden. En een van de uitgangspunten van de huidige economie, doorgroeien op een eindige planeet, is volkomen onrealistisch.

Het lijkt er sterk op dat het loslaten van het huidige systeem een voorwaarde is om tot low-impact te komen. Een economie gebaseerd op "geven" lijkt een veel grotere kans te maken dan een die het maken van winst als uitgangspunt heeft...

Dit stuk moeten worden beschouwd als een inventarisatie en verkenning van alle verschillende onderwerpen. Zowel over de ontwikkeling als voor de uitvoering van de plannen.

1 Basis

Wat ons beweegt
Waarden en doelen

Rethinking

Crisis - what crisis

De crisis zoals die ons wordt aangereikt - financiële crisis, dreiging van omvallende banken en het economische systeem - is niet de crisis die we zouden moeten ervaren.

- We putten de aarde in hoog tempo uit en maken haar onleefbaar
 - Van een eerlijke verdeling is geen sprake: een belangrijk deel van de mensheid heeft niet genoeg om aan elementaire basisbehoeften te voldoen, zoals genoeg te eten en schoon drinkwater
 - Als iedereen op "Westers niveau" zou willen leven biedt de aarde lang niet genoeg...
- Ontwikkelingssamenwerking wordt ter discussie gesteld, terwijl we per saldo aan geld en goederen meer halen dan brengen...

Het huidige economische systeem houdt een ongelijke verdeling van welvaart en welzijn in stand.

Sterker nog: de verschillen tussen arm en rijk worden in een hoog tempo extremer.

Die verschillen zorgen tegelijkertijd voor instabiliteit, afgunst, migratiebehoefte enz.

Onze huidige reactie daarop - grenzen dicht - kan haast niet anders worden geïnterpreteerd dan als egoïsme.

Tegelijkertijd willen we alleen maar meer: groter wonen, meer spullen, meer vakanties naar verre bestemmingen.

Dat kan dus niet goed gaan!

De situatie, zoals die om ons heen zichtbaar is, waar we midden in zitten, vraagt om veel meer dan wat verbetering. Die vraagt om een radicaal nieuwe manier van denken.

We zouden het als onze grootste verplichting moeten voelen de aarde minimaal ongeschonden door te geven aan toekomstige generaties.

Uitgangspunt voor ons is: volstrekte duurzaamheid, zowel in energiegebruik en materieel als in sociaal opzicht.

In de praktijk betekent dit:

- Materialen en producten van dichtbij halen.
 - Producten met lage energie-inhoud gebruiken.
 - Streven naar minimale milieubelasting bij de productie en het transport en de afvalfase
 - Volledig recycling (dus niet alleen: "recyclebaar" maar: het is de standaard procedure!)
- Een te grote vraag, welke binnen het project niet geneutraliseerd kan worden, verplicht tot compenseren. Voorbeeld: je rijdt auto. Als tegenprestatie compenseer je alle schade veroorzaakt door de productie, het (brandstof)gebruik e.d.

Als alles wat we doen weer deel uitmaakt van gesloten kringlopen is er in principe geen schaarste!

2 Sociaal

2a Het voeren van gesprekken

met dank aan <http://socratischcafe.ning.com>

Aanbevelingen voor gesprekken en meningsvorming:

- Behandel elkaar liefdevol: respect en vriendelijkheid zijn vanzelfsprekend
- Neem de tijd. Een dialoog is een vorm van langzaam denken gericht op diepgang.
- Laat de ander zijn/haar verhaal helemaal vertellen.
- Waardeer en wees nieuwsgierig naar het verhaal van anderen, oordeel niet.
- Sta stiltes toe als mensen even na moeten denken.
- Spreek vanuit jezelf, niet over algemeenheden ('ik' i.p.v. 'je', 'ik vind' i.p.v. 'men zegt').
- Vraag toelichting als er iets onduidelijk is.
- Vraag toelichting als er algemeenheden op tafel komen.
- Fixeer u niet op oplossingen! Onderzoek de onderliggende redenen, waarden of visies van/over een probleem of oplossing.

2b Rechtsvorm

Voor het regelen en vastleggen van verantwoordelijken en aansprakelijkheden, zowel binnen de groep als naar buiten, is het aannemen van een rechtsvorm een gebruikelijke en voor de hand liggende optie. Zo'n vorm wordt vastgelegd bij een notaris. Afhankelijk van het gewicht wordt dit ook geregistreerd bij de Kamer van Koophandel.

Meer informatie:

<http://www.kvk.nl/ondernemen/rechtsvormen/>

In eerste instantie kan een "vereniging" met beperkte bevoegdheden en aansprakelijkheden voldoen. Door de vertrouwde structuur is voor de meesten duidelijk waar verantwoordelijkheden liggen en is het 'horen van je stem' gegarandeerd.

Vraag voor mij is wel of 'hoofdelijke stemming' bij besluiten een goede vorm is. Persoonlijk opteer ik voor consensus of consent.*

Naarmate gezamenlijke verantwoordelijk toeneemt, gezamenlijk dingen worden aangeschaft en verplichtingen worden aangegaan, zou een "coöperatie" een geschikte vorm kunnen zijn.

*

Hoofdelijke stemming kan er toe leiden dat de opvattingen van een kleine meerderheid worden opgelegd aan een grote minderheid.

Verzet of je eraan onttrekken ligt dan voor de hand.

Bij consensus gaat het erom dat iedereen het eens moet zijn met de oplossing: iedereen zegt 'ja'.

Over consent spreek je als niemand overwegende bezwaren heeft: niemand zegt 'nee'.

Consensus is het ideaal: iedereen is het er helemaal mee eens.

Dat is in de praktijk vaak lastig te bereiken. Het kan een soort gemiddelde worden, iedereen levert wat in en op deze manier kom je bij elkaar. Niemand krijgt dus wat die echt wil en niemand is echt helemaal tevreden.

Bij consent wordt er bewust met iedereen rekening gehouden en ontstaan er vaak creatieve oplossingen die van tevoren niet bedacht hadden kunnen worden.

3 Sociale duurzaamheid

3a Onderwijs

Natuurlijk leren: <http://www.basisschooldevallei.nl>

Wellicht is het een goede keuze om onderwijs binnen het project geheel zelf ter hand te nemen...

3b Samenleven - modellen

Onderzoek naar Sociale Permacultuursystemen

(...)

Gedachte-experimenten

(Briefwisseling met Martin Schenkels)

"Ik heb op internet 'Ecodorp Zwolle' de tekst bekeken.

Dit is niet het eerste ecodorp-in-opzet, er zijn er meerdere, hier in Brabant is er al 5 jaar Ecodorp Brabant, dat uiteraard ook niet van de grond komt.

De problemen zijn overal identiek.

1e wat is de economische grondslag, de economische basis ??

2e hoe kunnen werklozen in de diverse soorten deelnemen ??

Het eco-aspect wordt door velen voorop gezet, maar die opzet is niet voldoende.

Van alleen eco kan niemand leven of bestaan.

En zelfvoorziening als hobby is heel wat anders als zelfvoorziening als economische basis.

Uit het niks kan er geen werkende opzet worden gemaakt, nodig is uit te gaan van de werkende voorbeelden in de geschiedenis.

Die zijn er in diverse soorten:

1 De grote boerderij van het type gemengd bedrijf, ofwel de versie zonder juridische basis en afscherming.

2 De Abdij. Die heeft ook de opzet van Multifunctionele Zelfvoorziening, maar heeft bovendien de juridische basis en afscherming tegen de nadelen van de buitenwereld.

De Abdij heeft 2 dimensies: de religieuze, waar reclame mee wordt gemaakt naar buiten, en de sociaal-economische, die men verborgen houdt.

Maar juist daar gaat het om: elke Abdij begint ook weer met de zelfvoorzienende boerderij van het type gemengd bedrijf.

Ik heb de Abdij gemoderniseerd en daar een concept van gemaakt: de Zelfvoorzienende Coöperatie of wel Burger-Abdij.

Hierin zijn de religieuzen vervangen door gewone burgers, en het communesysteem is vervangen door: "Ieder heeft de gewone privé-inboedel in de eigen woonruimte."

De juridische vorm is een Coöperatie, de Abdij in oude stijl was feitelijk ook een Coöperatie van Religieuzen.

(1e stuk, de 1e hoofdlijn)"

Martin Schenkels.

Hoi Martin,

Aan de links op onze site kun je zien dat we inderdaad weten van allerlei projecten en initiatieven en ook dat ze nog niet erg van de grond komen...

Enkele deelnemers in de groep hebben ruime ervaring, daar gaan we vast veel van leren.

Het sociale aspect speelt naast het economische bij ons een belangrijke rol.

Ons eerste doel is aantonen dat "het kan". Dat je op een aarde met pakweg 10 miljard mensen allerlei waarden (in ere) kunt herstellen (waaronder biodiversiteit) en dat dit voldoende welvaart oplevert voor iedereen, dat het met gesloten kringlopen kan en dat dat een heilzamere weg is dan de huidige manier van schaal vergroten.

Hoog idealistisch gehalte. Maar kansrijker dan in de voorliggende periode. Simpelweg omdat het bewustzijn groter wordt.

Nog niet zo breed als we ons wensen maar ook daar werken we aan!

Reiné

Dag Réiné,

Een hele bijlage voorlopig nog niet, maar wel komt hier de 2e hoofdlijn.

Het huidige economiemodel is gebaseerd op particulier bezit van alles. In een Zelfvoorzienende Coöperatie is er alleen privébezit van de eigen normale inboedel, de hele rest is gezamenlijk ondeelbaar eigendom. Dus alle grond, alle gebouwen en alle productiemiddelen zoals machines, apparaten, gereedschappen, voorraden en allerlei voertuigen zijn gemeenschappelijk bezit.

In de praktijk is bewezen dat dat alleen goed gaat als de leden van de Coöp. zodanig in groepen georganiseerd zijn dat goed gebruik normaal is. Geen onnodige schade aanrichten dus aan de spullen en voorraden.

Dat betekent dat alleen mensen toegang hebben tot werkplaatsen etc. die daar werken. De rest van de inwoners kan daar alleen komen met speciale toestemming, anders niet.

Verder is het een systeem met betaling in natura. Voor alle werk, verricht in samenwerking op basis wat men kan en wil in relatie tot de gezamenlijke behoefte en mogelijkheden, krijgt men gratis wonen, eten, kleding en een groot deel van de energie.

In het systeem gaat geen geld om.

Wanneer er activiteiten worden verricht naar buiten, naar de geldeconomie, dan komt de opbrengst in de gezamenlijke pot.

Dus degene die geld ontvangt, mag dat niet zelf houden, maar dient het in de gezamenlijke pot te storten.

Het is een systeem van samen werken, samen wonen (op hetzelfde stuk grond in een enkele organisatie) en samen ontspannen.

Veel mensen vinden dat prachtig, maar het in de praktijk doen, dat is bewezen in het verleden, is niet zo eenvoudig als het lijkt.

Het is een principieel ander economisch model, en als je dat voor de 1e keer hoort, komen er een berg vragen, omdat mensen gewend zijn op een andere manier te denken.

Martin

Dag Martin,

Gezien het failliete model van het huidige economische systeem (waarbij we vooral door "het geld" geregeerd worden) kijk *ik* er in elk niet vreemd tegenaan. Ik heb uiteraard ook zo m'n eigen gedachte-experimenten en al heel lang een uiterst dubbel gevoel t.o.v. geld. Zelf doe ik alles heel zuinig, verdien niet meer dan ik nodig heb en besteed driekwart van m'n tijd aan onbetaald werk. Meer geven dat vragen dus. "Willen hebben" staat op een zeer laag niveau.

Wat wel vaak blijkt is dat systemen als "gezamenlijk werken voor/aan een groter geheel", zoals in het communisme wordt/werd nagestreefd, niet werkt door de ervaren afstand. Als geen rechtstreekse betrokkenheid wordt gevoeld is er te weinig motivatie. En als men hard werkt wil men er vaak ook meer voor terugzien.

Vandaar de verhalen dat het kleine eigen stukje grond altijd veel meer opbrengst had dan de grote gemeenschappelijke landerijen.

Dit soort gezamenlijke systemen werkt dus alleen in kleine gemeenschappen met directe lijntjes. (Ik ken Centraal Wonen van binnenuit. Ook daar bleek het voor sommigen vaak al moeilijk het gezamenlijke belang te laten prevaleren).

Persoonlijk ben ik wel een sterk voorstander van leasen, bruikleen e.d. Eigen bezit brengt de noodzaak van kapitaalkracht, sparen, schulden met zich mee. Dat remt af...

We hebben nog geen bijeenkomsten met de hele groep gehad, gisteren pas voor het eerst een bijeenkomst in klein comité gehouden.

We bereiden ons nu voor op een gesprek met de gemeente (volgende week), om de mogelijkheden af te tasten en streven naar een experimentele status.

Verder is het de bedoeling om zoveel mogelijk mensen actief aan het werk te zetten. Onderzoek naar wat al bestaat aan ervaringen en vervolgens kijken hoe we daar gebruik van kunnen maken of nog nieuw moeten ontwikkelen.

Als we een keer extra uitleg willen, nemen we contact op!

Reiné

3c Zorg bij calamiteiten, hulpbehoefvendheid

Uitgangspunt is dat alle leden van de gemeenschap in principe kunnen blijven wonen, ongeacht hun (toenemende) afhankelijkheid van zorg en ondersteuning.

Ook mensen die door (tijdelijke) arbeidsongeschiktheid niet voor zichzelf of hun inkomen kunnen zorgen worden in principe opgevangen en ondersteund door de "dorps" gemeenschap.

4 De plek

4a Locatie

We gaan uit van een vaste locatie. Het ontwikkelen van een stuk landbouwgrond tot "permabos" kost immers tijd, 3-5 jaar is minimaal.

Een locatie op de rand van de stad is dan het meest voor de hand liggend. Isolatie t.o.v. de rest van de gemeenschap wordt hiermee voorkomen. Ook de factor "grondprijs" is daarmee beheersbaar: bouwgrond voor de woning, landbouwgrond voor het land- en tuinbouwstuk.

Omdat we, i.t.t. wat voor dit soort projecten vaak gebruikelijk is, niet gaan voor "vrije sector" maar voor een groot deel "sociale woningbouw" moet de grondprijs daarmee in overeenstemming zijn.

4b Infrastructuur

We gaan uit van minimale voorzieningen t.b.v. verkeer. Verharding wordt afgestemd op sterk beperkt gemotoriseerd verkeer. Parkeren uitsluitend aan de rand van het bewoonde gebied, toegang binnen het gebied alleen voor nooddiensten, gehandicapten en groot vervoer.

De directe nabijheid van openbaar vervoer is een vereiste. Daarmee kan gemotoriseerd verkeer tot het absolute minimum beperkt worden.

5 Vormgeving - architectuur

5a Historie

Architectuur is een spel tussen bouwkundige eisen (bouwregelgeving), traditie (waar houden “de mensen” van), het programma van eisen (PVE) van de opdrachtgever en het ego van de architect (zich willen onderscheiden van de collegae, steeds iets nieuws willen verzinnen – en tegelijk niet zelden zich daarbij voegend naar de trends van het moment).

Architectuur is daarmee ver af komen te staan van wat mensen echt willen.

Dat is goed af te lezen aan de bewegingen op de markt: woningen in oude stadskernen zijn populair en er worden niet zelden bedragen voor neergeteld die niets meer te maken hebben met de werkelijke bouwkundige waarde. Kleine prutswoninkjes in arbeiderswijken gaan weg voor prijzen die boven die van nieuwbouwwoningen in buitenwijken uit stijgen, ook al is er vaak nog veel aan te doen en voldoen ze lang niet aan de huidige eisen die aan nieuwbouw worden gesteld.

Dat geeft te denken...

5b Wat willen we wel

Als je willekeurige volwassenen maar vooral ook kinderen volledig de vrije hand geeft in het ontwerp van bijvoorbeeld boomhutten, vogelhuisjes, sprookjeswoningen, dan zie je niet zelden absolute juweeltjes verschijnen, die naast het enorme plezier van het maken ook nog eens vaak grote groepen mensen aanspreken.

Door de regelgeving en de nieuwe bouwtradities komt er echter van allerlei fantastische plannen niets terecht. Hier valt dus nog wel wat nieuwe vrijheid te heroveren...

[...]

6 Uitvoering

Vooraf zal gestreefd worden naar een absolute minimalisering van de aanvoer en fabricage van nieuwe materialen en producten. De bouwsector is immers voor 40% verantwoordelijk voor schadelijke uitstoot...

6a Bouwmateriaal

Direct uit de omgeving:

- hout, stro(balen), hennep, wol, leem, steen (alleen zwerfkeien en eerder gebruikte bakstenen)
- hergebruik van sloopmateriaal

Niet alleen voor de bouw maar ook voor de aanleg van wegen en tuinen.

6b Installaties

Energie opwekking

Zon- wind- aardwarmte, biobrandstof (zelf geteeld snoeihout), vergassing? (restverwerking).

Aardwarmte / restwarmte. Warmte- en elektraopslag.

(Drink)water

Opvang en filtering van regenwater, water oppompen indien dit mogelijk is zonder impact.

Afvalwater zuiveren met zgn. helofytenfilters.

Geen water gebruiken voor toiletspoeling maar het toepassen van composttoiletten. Deze compost mogelijk gebruiken voor het bemesten van arme grond waarvan de opbrengst niet gebruikt wordt voor menselijke consumptie en in vergassingsinstallaties.

(Huis)installaties

Zoveel mogelijk Low-Tech

Installaties voor ventilatie, verwarming, verlichting enz. zijn tegenwoordig bijna standaard high-tech.

Terwijl dat voor het welzijn vaak geen goede oplossing is:

- klachten door geluidhinder / straling
- energieverlies door apparatuur
- droge lucht (verbrand stof bij een hoog aandeel convectiewarmte)
- slechte eigenschappen van modern kunstlicht (met name de kleur)
- niet "fris" genoeg

Nodige netwerken

Data

Uitwisseling van elektrische overschotten en tekorten.

7 Voedselvoorziening

Permacultuur als uitgangspunt

7a Aanleg

7b Onderhoud